

KS. ADAM KOKOSZKA

ZAKRES DYSKRECYJALNOŚCI WŁADZY KOŚCIELNEJ PRZY USUWANIU PROBOSZCZÓW

Doniosła rola, jaką w życiu wspólnoty Kościoła spełnia proboszcz, i troska o trwałość więzów między wspólnotą parafialną a jej pasterzem, skłoniła prawodawcę kodeksowego do zamieszczenia w części piątej Księgi VII nowego KPK specjalnych przepisów, dotyczących postępowania przy usuwaniu i przenoszeniu proboszczów¹. Te dwie zachowane procedury spośród siedmiu odmian znanych w KPK z 1917 roku², zostały poddane znacznej rewizji celem dostosowania ich do nowych wymogów, jakie zostały wskazane w dekrete soborowym „Christus Dominus” i w motu proprio Pawła VI „Ecclesiae Sanctae”³. Wymogi te zostały podyktowane potrzebą dostosowania pracy duszpasterskiej Kościoła do nowych warunków, a zwłaszcza do zerwania ze średniowiecznym systemem beneficjalnym. Parafia przestała być beneficjum, a stała się oficjum, za pośrednictwem którego biskup spełnia swoje zobowiązania pastoralne wobec określonej części diecezji⁴. Usunięcie proboszcza z urzędu parafialnego, o czym będzie mowa w niniejszym artykule, dokonuje się mocą aktu administracyjnego. Wydanie takiego aktu poprzedza postępowanie, czyli procedura administracyjna określona przepisami KPK⁵. Jawi się pytanie, jaki stopień dyskrecjonalności przysługuje władzy kościelnej przy wydawaniu tego rodzaju aktów prawnych, skoro sposób ich stanowienia jest przepisany w prawie? Zanim nastąpi odpowiedź na tak postawione pytanie, należy najpierw wyjaśnić, co rozumie się przez dyskrecjonalność, a co przez władzę kościelną w interesującym nas tu temacie.

¹ Kan. 1740-1752.

Usunięcie proboszcza nieusuwalnego (Kan. 2147-2156), usunięcie proboszcza usuwalnego (Kan. 2157-2161), przeniesienie proboszcza (Kan. 2162-2167), zaniebdywanie obowiązku rezydencji (Kan. 2168-2175), konkubinaty duchownych (Kan. 2176-2181), zaniebdywanie obowiązków proboszczowskich (Kan. 2182-2185), suspensa „ex informata conscientia” (Kan. 2186-2194).

² *Christus Dominus*, n. 31; *Ecclesiae Sanctae* I, 20. Sobór dokonał zniesienia proboszczów nieusuwalnych. Moc prawną zachowała procedura dotycząca usuwania proboszczów usuwalnych. Nowy Kodeks zamieszcza jedną procedurę usuwania proboszczów w Kan. 1740-1747. Ma ona charakter bardziej administracyjny aniżeli kamy. Brak w niej ścisłych etapów procesowych, jak: zawiązanie sporu czy wydanie wyroku. Przyczyną podjęcia postępowania nie jest popelnienie przestępstwa przez duchownego, ale konieczność zadośćuczynienia potrzebom duchowym wiernych. Por. P. MONETA, *I procedimenti amministrativi*, w: *La normativa del nuovo codice*, Brescia 1983, s. 400-403.

⁴ A. LONGHITANO, *La parrocchia fra storia, teologia e diritto*, w: *Il Codice del Vaticano II. 4. La parrocchia e le sue strutture*, Bolonia 1987, s. 7-19.

⁵ T. PIERONEK, *Administracyjne usunięcie lub przeniesienie proboszcza*, *Prawo kanoniczne* 32 (1989) nr 1-2, s. 27-43.

I. POJĘCIE DYSKRECJONALNOŚCI WŁADZY KOŚCIELNEJ

W nauce prawa przez dyskrecjonalność rozumie się pewną swobodę w ocenie, uznaniu, decyzji, jaką prawo pozostawia organom władzy. Stąd też, ten sposób działania organu władzy zwie się zasadą swobodnego uznania. Nie należy jednak tego rozumieć dosłownie, gdyż prawo określa granice tej swobody⁶. W nauce prawa administracyjnego powszechnie podkreśla się, iż pewien zakres dyskrecjonalności z natury rzeczy należy się organom administracyjnym. Ten zakres dyskrecjonalności, jaki prawo pozostawia organom administracyjnym zwie się „swobodnym uznaniem administracyjnym”. Prawo nie może regulować działalności organów administracyjnych do tego stopnia, aby ta działalność polegała na samym tylko stosowaniu ogólnych norm do konkretnych sytuacji, ale ma pozostawiać im pewną swobodę w podejmowaniu decyzji w konkretnych, często trudnych do przewidzenia okolicznościach. Ten zakres swobody zapewnia organom administracyjnym odpowiedni stopień samodzielności i inicjatywy⁷.

Dyskrecjonalność władzy kościelnej w podejmowaniu decyzji administracyjnych jest specyficzna. Zakres tej dyskrecjonalności wyznaczają dwa elementy: cel i wiodące do niego środki.

Cel ogólny, jakiemu jest podporządkowana wszelka działalność Kościoła, a szczególnie działalność administracyjna, jest wyznaczony przez Boskiego Założyciela. Jest nim dobro nadprzyrodzone człowieka – „salus animarum”. Inaczej mówiąc, organy władzy kościelnej w pełnieniu swoich zadań administracyjnych mają kierować się celem duszpasterskim. Zakres dyskrecjonalności administracyjnej nie obejmuje zatem możliwości wyboru zasadniczego celu, do którego jest skierowana każda działalność Kościoła.

Dyskrecjonalność władzy kościelnej dotyczy wyboru środków wiodących do tego zasadniczego celu Kościoła, jakim jest dobro dusz, stosownie do wymogów, jakie stawiają konkretne okoliczności. Tym samym dobro Kościoła podlega pewnej konkretyzacji. Zakres tej wolności wyboru nie jest absolutny, ale regulowany przez normy obowiązujące prawa kanonicznego. Istotny element dyskrecjonalności organów władzy kościelnej w podejmowaniu decyzji administracyjnych leży zatem w możliwości wyboru środków wiodących do osiągnięcia celu podstawowego, jakim jest dobro dusz. Akt wyboru ma zmierzać do podjęcia takiej decyzji, która jest najlepsza z możliwych, zgodnie z zasadami roztropności duszpasterskiej⁸.

Spod dyskrecjonalności wyłączone są elementy procedury administracyjnej, jeżeli zostały określone przez prawo stanowione. W nowym KPK prawodawca stawia w kan. 50 generalną zasadę, aby władza kościelna przed wydaniem tego rodzaju aktu administracyjnego, jakim jest dekret szczegółowy, przeprowadziła postępowanie informacyjne, to znaczy zebrała odpowiednie wiadomości i dowody, a także – o ile to możliwe – wysłuchała zdania tych, których prawa mogą być naruszone.

Dyskrecjonalna władza, w: *Mała encyklopedia prawa* pod red. Z. Rybickiego, Warszawa 1980, 117.

⁶ Krytyczny przegląd teorii ujmujących to zjawisko w świeckim prawie administracyjnym omawia m.in. J. STAROŚCIAK, *Swobodne uznanie władz administracyjnych*, Warszawa 1948; E. ISEKON, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1968; A. LAUBADÈRE, *Traité de droit administratif*, Paris 1973, s. 260-267.

⁸ Por. J. KRUKOWSKI, *Administracja w Kościele*, Lublin 1985, s. 138-139; A. KOKOSZKA, *Akt administracyjny a akt normatywny*, w: *Kościół a prawo*, Lublin 1981, t. 1, s. 67-68.

II. WŁADZA KOŚCIELNA KOMPETENTNA DO PRZEPROWADZENIA POSTĘPOWANIA ZMIERZAJĄCEGO DO USUNIĘCIA PROBOSZCZA

Organem kompetentnym do przeprowadzenia postępowania zmierzającego do usunięcia proboszcza z parafii jest biskup diecezjalny⁹. Kompetencje te przysługują również tym wszystkim, którzy na mocy kan. 381 § 2 są zrównani w prawie z biskupem diecezjalnym, tzn. ci, którym została powierzona władza nad Kościołami partykularnymi podobnymi do diecezji, a więc: prałaci terytorialni, opaci terytorialni, wikariusze i prefekci apostołscy, administratorzy apostołscy ustanowieni na stałe¹⁰.

Nasuwa się jednak pytanie, czy kompetencje w tej materii przysługują również administratorowi diecezjalnemu, wikariuszowi generalnemu i wikariuszowi biskupiemu?

Odnośnie do kompetencji administratora diecezjalnego należy stwierdzić, że zgodnie z kan. 427 § 1 pełni on obowiązki i ma władzę biskupa diecezjalnego z wyjątkiem tych spraw, które z natury rzeczy lub przez samo prawo zostały wyłączone. Należy zauważyć, iż administrator diecezjalny wprowadzony został w miejsce wikariusza kapitulnego. Stary kodeks wyraźnie wyłączał spod kompetencji wikariusza kapitulnego możliwość usunięcia proboszcza¹¹. Chociaż nowy kodeks nie stawia takiego wyłączenia odnośnie administratora diecezjalnego wydaje się, iż uprawnienia w tym zakresie należałoby wyłączyć spod jego kompetencji. Za przyjęciem takiej opinii przemawiają zasady dotyczące interpretacji ustaw kościelnych zawarte w kanonach 17 i 19. Otóż, według kan. 17 ustawy kościelne mają być rozumiane oraz interpretowane „w tekście i kontekście” Jeżeli zaś istnieje luka w prawie, to należy ją uzupełnić według wskazanych kryteriów w kan. 19. Ów kanon poleca w takiej sytuacji czerpać normę między innymi z tzw. analogii, to jest z ustaw dotyczących spraw podobnych. Otóż naturalnym kontekstem i ustawą analogiczną do usuwania proboszcza jest norma, że jego obsada jest wyjęta spod kompetencji administratora diecezji, chyba że po roku jego urzędowania jak mówi kan. 525 n. 2. Zatem należy sądzić, że analogiczny jest zamysł ustawodawcy kościelnego dotyczący usuwania proboszcza. Trzeba nadmienić, iż w tym temacie można spotkać rozbieżne opinie¹².

Odnośnie wikariusza generalnego należy stwierdzić, iż w myśl kan. 479 § 1 nowego KPK, posiada on władzę wykonawczą biskupa diecezjalnego z wyjątkiem tych spraw które biskup sobie zarezerwował lub do których prawo wymaga specjalnego mandatu biskupa diecezjalnego. Otóż, trzeba zauważyć, że kan. 134 § 3 stwierdza w sposób ogólny, ale jednoznacznie, że tzw. „mandatum speciale” biskupa diecezjalnego dla wikariusza generalnego czy wikariusza biskupiego jest konieczne dla tych wszystkich działań, które są przez kanony imiennie zastrzeżone biskupowi diecezjalnemu. Usuwanie proboszczów należy do takich właśnie czynności, które ustawodawca kościelny „nominatim” rezerwuje biskupowi diecezjalnemu w kan. 538 § 1. Zatem z urzędu wikariusz generalny nie posiada kompetencji

⁹ Kan. 1740-1752. Zostaną pominięte teoretyczne rozważania dotyczące pojęcia organu kościelnej władzy administracyjnej, a także kompetencji administracyjnych kościelnego organu władzy. Uwaga zostaje skupiona bezpośrednio na ustaleniu organów kompetentnych do wydawania omawianych tu aktów administracyjnych.

¹⁰ Kan. 368, 370, 371.

¹¹ Kan. 454 KPK z 1917 r.

¹² Por. J. KRUKOWSKI, dz. cyt., 163-164, 175; T. PIERONEK, dz. cyt., s. 29.

w przedmiocie usuwania proboszczów, chyba że zostaną mu zlecone przez biskupa diecezjalnego. Również w tej kwestii można się spotkać z różną interpretacją¹³.

Wikariusz biskupi natomiast ma kompetencje wykonawcze w zakresie określonym w piśmie nominacyjnym¹⁴. Gdyby biskup diecezjalny chciał, to może wikariuszowi biskupiemu powierzyć załatwianie spraw dotyczących usuwania proboszczów. Jego kompetencje w tym przedmiocie należy oceniać według tego, co zostało powiedziane w piśmie nominacyjnym, jakie otrzymał od biskupa diecezjalnego.

III. ELEMENTY PROCEDURY WYŁĄCZONE SPOD DYSKRECYJALNOŚCI

W postępowaniu administracyjnym zmierzającym do usunięcia proboszcza, istnieją, z woli prawodawcy kodeksowego pewne elementy wyłączone spod swobodnego uznania kompetentnej władzy kościelnej. Ich pominięcie powoduje nielegalność dalszych działań proceduralnych.

Ustalenie powodu usunięcia

Kanon 1741 wylicza przyczyny, z powodu których można usunąć proboszcza z parafii. Prawodawca podkreśla, iż przyczyna usunięcia istnieje chociażby nie pochodziła z winy proboszcza; wystarczy, że jej skutkiem jest szkodliwość lub nieskuteczność posługi duszpasterskiej¹⁵. Gdyby proboszcz dopuścił się popełnienia jakiegoś przestępstwa, należałoby przeprowadzić przeciwko niemu proces karny. Omawiane tu postępowanie zmierzające do usunięcia proboszcza ma charakter procesu administracyjnego. Oto powody usunięcia, które domagają się wcześniejszego ustalenia i wyjaśnienia.

1. „Sposób postępowania, który przynosi kościelnej wspólnotie poważną szkodę lub zamieszanie”. Ta poważna szkoda czy zaburzenie porządku w życiu wspólnoty kościelnej ma mieć swoje źródło w postępowaniu proboszcza, a nie w jakiejś innej przyczynie zewnętrznej¹⁶. Przykładem może być zaangażowanie się proboszcza po stronie jakiejś partii politycznej, zwłaszcza takiej, która prowadzi walkę z Kościołem.

2. „Nieudolność albo trwała choroba umysłowa lub fizyczna, która czyni proboszcza nieużytecznym w wypełnianiu jego zadań”. Nieudolność może być bezwzględna – gdy odnosi się do zarządzania każdą parafią, albo względna – gdy odnosi się do zarządzania tylko określoną parafią z powodu szczególnych warunków, np. gdy z wiernymi, którzy w większości należą do środowiska robotniczego, proboszcz nie potrafi nawiązać kontaktu. Źródłem nieudolności może być brak odpowiedniego przygotowania, brak znajomości języka swoich parafian, gdyby byli innej narodowości, brak umiejętności głoszenia kazań itp. Przez chorobę umysłową rozumie się różnego rodzaju choroby psychiczne, np. schizofrenię. Choroby fizyczne to wszelkiego rodzaju kalectwa, jak: głuchota, ślepotą, utrata mowy, paraliż itp. Zarówno choroba umysłowa, jak i fizyczna mają mieć charakter trwałe i muszą czynić proboszcza nieużytecznym w wypełnianiu jego obowiązków.

3. „Utrata dobrego imienia u uczciwych i poważnych parafian lub niechęć w stosunku do proboszcza, które według przewidywania szybko nie ustaną” Dawny

¹³ Por. J. KRUKOWSKI, jw.; T. PIERONEK, jw.

¹⁴ Kan. 479 § 2.

¹⁵ Kan. 1740.

¹⁶ W KPK z 1917 r. ten powód nosił miano „nienawiść ludu”. Główny akcent był położony na samym zjawisku społecznym, jakim jest „nienawiść ludu” do osoby proboszcza. Mniej akcentowano źródło tego zjawiska.

kodeks tę przyczynę omawiał bardziej opisowo wskazując na takie źródła utraty dobrego imienia, jak: lekkomyślny tryb życia proboszcza, dawniej popełniony występki, który obecnie został ujawniony mimo przedawnienia, gorszące zachowanie się jego domowników lub krewnych, którzy mieszkali razem z proboszczem¹⁷. Brak wyszczególnienia tych przyczyn w obecnym kodeksie nie oznacza, by biskup nie mógł ich brać pod uwagę w razie zaistnienia. Ponadto należy zauważyć, że obecnie przyczyną trwałej niechęci do proboszcza może być odważne i bezkompromisowe głoszenie prawd wiary i moralności. Stąd też krytykę kierowaną przeciwko proboszczowi należy oceniać również pod tym kątem¹⁸.

4. „Poważne zaniedbanie lub naruszanie obowiązków parafialnych, które trwa mimo upomnienia” Nowy kodeks stawia wymóg, aby w razie stwierdzenia faktów zaniedbań lub naruszeń obowiązków proboszczowskich, biskup nie przystępował od razu do postępowania zmierzającego do usunięcia, ale udzielił proboszczowi upomnienia. Upomnienie to ma być zwykłe, a więc bez zagrożenia sankcją kanoniczną. Dopiero po stwierdzeniu braku poprawy ze strony proboszcza, biskup może przystąpić do podjęcia kroków przewidzianych w procedurze zmierzającej do usunięcia proboszcza¹⁹.

5. „Złe zarządzanie dobrami doczesnymi z wielką szkodą Kościoła, ilekroć na zaradzenie złu brak innego środka”. Z powyższego sformułowania można wysnuć wniosek, iż wobec proboszcza, który swoje obowiązki duszpasterskie spełnia z pożytkiem, a zaniedbuje obowiązki dotyczące administracji majątkiem kościelnym, biskup może wyznaczyć wikariusza, którego upoważnia do administrowania majątkiem parafii, albo może upomnieć proboszcza, aby zabezpieczył majątek kościelny, np. przeprowadził remont kościoła, plebanii itp. Dopiero gdy środki zapobiegawcze nie odniosą skutku, biskup ma przystąpić do pozbawienia proboszcza parafii, którą źle administrował.

Zasięgnięcie opinii proboszczów konsultorów

Gdy zostanie ustalona przyczyna wystarczająca do usunięcia proboszcza, zgodnie z kan. 1742, biskup przeprowadza naradę z dwoma proboszczami, będącymi członkami zespołu specjalnie do tego celu przez Radę Kapłańską powołanego na wniosek biskupa. Biskup powinien przedstawić im argumenty wskazujące, iż zaistniała wystarczająca przyczyna usunięcia. Argumenty te, zebrane w postępowaniu wstępnym, powinny być wspólnie z proboszczami konsultorami przedyskutowane.

Wezwanie proboszcza do rezygnacji

Gdyby biskup po zasięgnięciu opinii dwóch proboszczów sądził, że należy kontynuować postępowanie zmierzające do usunięcia proboszcza, wtedy powinien skierować do proboszcza ojcowskie wezwanie, aby w ciągu piętnastu dni złożył rezygnację z parafii²⁰. W wezwaniu do rezygnacji biskup powinien podać proboszczowi przyczynę i argumentację. Podanie przyczyny i argumentów jest wyraźnie wymagane dla ważności postępowania²¹. Wezwanie do proboszcza winno być skierowane na piśmie, a jeżeli ustnie, to w obecności notariusza lub dwóch świadków, aby mogło rodzić skutki na forum zewnętrznym²².

¹⁷ Kan. 2147 § 2 nr 3 KPK z 1917 r.

¹⁸ Por. T. PIERONEK, dz. cyt., s. 31.

¹⁹ Por. J. KRUKOWSKI, dz. cyt., s. 167.

²⁰ Kan. 1742 § 1 „...quod si exinde censeat ad amotionem esse deveniendum, causa et argumentis ad validitatem indicatis, parochi pateme suadeat ut intra tempus quindecim dierum renuntiet”

²¹ Por. Kan. 51.

Por. J. KRUKOWSKI, dz. cyt., 169.

W następstwie tego wezwania proboszcz może zrezygnować z parafii. Rezygnacja może być bezwarunkowa albo uczyniona pod warunkiem²³. Gdy proboszcz nie da odpowiedzi w oznaczonym terminie na wezwanie biskupa, wówczas biskup ponawia swoje wezwanie i przedkłada proboszczowi czas użyteczny na udzielenie odpowiedzi²⁴. Gdy proboszcz nie odpowiada na powtórne wezwanie, biskup bada, czy proboszcz nie miał przeszkody. Jeżeli stwierdzi, że proboszcz nie odpowiada mimo braku jakiegokolwiek przeszkody albo jeżeli zgłasza sprzeciw, nie zgłaszając żadnych motywów, wtedy biskup wydaje dekret usunięcia proboszcza z parafii²⁵.

Może zaistnieć też sytuacja, że proboszcz nie zechce zrezygnować z parafii i będzie się bronił przed usunięciem, podważając podaną przyczynę i jej podstawę oraz przytaczając swoje motywy i racje²⁶. Biskup po zapoznaniu się z nimi może zaniechać dalszych działań i zawiadomić proboszcza o załatwieniu sprawy na jego korzyść. Jeżeli jednak biskup uznał ich niewystarczalność, wtedy przed wydaniem dekretu pozbawiającego proboszcza parafii, pod sankcją nieważności, ma dokonać rewizji dotychczasowego postępowania. Prawodawca nakazuje podjąć działania wyliczone w kan. 1745. Powinien zatem biskup wezwać proboszcza, aby przejrzał akta i przedstawił na piśmie swój sprzeciw, a nawet dowody, przeciwnie, jeżeli takie miałby. Następnie biskup uzupełnia postępowanie dowodowe, jeżeli zachodzi potrzeba i razem z dwoma proboszczami ponownie sprawę rozważa. Po wysłuchaniu rady proboszczów zapada decyzja o wydaniu odpowiedniego dekretu administracyjnego.

Obowiązki biskupa wobec proboszcza

Ograniczeniem dyskrecjonalnego działania władzy kościelnej w postępowaniu zmierzającym do usunięcia proboszcza są również skutki jakie pociąga za sobą wydany dekret o pozbawieniu proboszcza parafii. Te skutki dotyczą zarówno biskupa, jak i proboszcza. Po stronie biskupa, rodzą obowiązki, a po stronie proboszcza obowiązki i uprawnienia.

Biskup ma obowiązek zabezpieczyć usuniętemu proboszczowi środki utrzymania. Może to uczynić przydzielając mu inny urząd kościelny, jeżeli jest zdolny do objęcia go, albo skierować proboszcza na emeryturę lub rentę w wypadku, gdy proboszcz nie może pracować z powodu braku zdrowia²⁷.

Uprawnienia proboszcza

Obowiązki, które nakłada prawodawca na proboszcza usuniętego z parafii dekretem administracyjnym nie dotyczą omawianej tutaj dyskrecjonalności²⁸. Z dyskrecjonalnością władzy wiążą się uprawnienia, z których może korzystać proboszcz. Otóż, prawodawca przewiduje możliwość skorzystania przez proboszcza z rekursu przeciwko dekretowi, który pozbawił go parafii. W okresie trwania rekursu, czyli od wniesienia rekursu do wydania dekretu rozstrzygającego, biskup nie może zamianować nowego proboszcza. Potrzebom duszpasterskim może zaradzić poprzez zamianowanie administratora tymczasowego²⁹. Przeciwko dekretowi biskupa, proboszcz może wnieść rekurs hierarchiczny do

²³ Kan. 1743.

Kan. 1744 § 1.

Kan. 1744 § 2.

²⁶ Kan. 1745.

²⁷ Kan. 1746.

²⁸ Obowiązki te wymienia Kan. 1747 § 1-2. Są nimi: powstrzymanie się od wykonywania zadań proboszcza, opuszczenie domu parafialnego (plebanii) i przekazanie wszystkiego, co należy do parafii, temu, komu biskup parafię powierzył. Proboszcz chory może pozostać w domu parafialnym na okres trwania takiej konieczności.

²⁹ Kan. 1747 § 3.

kompetentnej Kongregacji Rzymskiej, gdy zwrócenie się do biskupa o zmianę dekretu pozostaje bez odpowiedzi. Rekurs ten można wnieść w terminie piętnastu dni od momentu powiadomienia o dekreście usunięcia z parafii. Dekret może być wówczas zaskarżony tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Od dekretu może proboszcz wnieść również rekurs jurysdykcyjny do Trybunału Administracyjnego w terminie trzydziestu dni od zawiadomienia o nieuwzględnieniu rekursu przez Kongregację. Ten kolejny rekurs może dotyczyć jedynie legalności a nie słuszności decyzji Kongregacji Rzymskiej³⁰.

IV. SFERA DYSKRECJONALNEGO DZIAŁANIA WŁADZY

Po przedstawieniu elementów, które ograniczają swobodne uznanie władzy kościelnej przy usuwaniu proboszcza z parafii, może nasunąć się słuszne pytanie: w których momentach procesu powstawania aktu administracyjnego, jakim jest dekret o usunięciu proboszcza, zachodzi dyskrecjonalność?

W prawie administracyjnym, zarówno świeckim, jak i kościelnym, znana jest metoda, która pozwala ustalić zakres swobodnego uznania władzy. Jest to metoda eliminacji, czyli wyłączania tych elementów procedury, które są wyraźnie określone przez prawodawcę³¹. Właśnie tą metodą posłużono się wyżej. Eliminujące spojrzenie na przebieg całego postępowania zmierzającego do usunięcia proboszcza, pozwala ustalić, na pozór ukrytą sferę dyskrecjonalnych działań władzy w interesującej nas dziedzinie życia administracji kościelnej.

Należy zatem zauważyć szereg momentów, które z woli prawodawcy są pozostawione swobodnemu uznaniu kompetentnej władzy.

Wyliczenie kanonicznych przyczyn usunięcia proboszcza w kan. 1741 nie jest taksatywne, ale wskazuje te przyczyny, które „szczególnie” upoważniają biskupa do przeprowadzenia postępowania zmierzającego do usunięcia proboszcza³². Zatem, gdyby zachodziła zdaniem biskupa jakaś inna przyczyna, której skutkiem byłaby szkodliwość lub nieskuteczność posługi duszpasterskiej proboszcza, należałoby wszcząć postępowanie administracyjne. Decyzję w tej sprawie podejmuje biskup. W przypadku każdej przyczyny, wyliczonej i nie wyliczonej w kan. 1741, biskup sam wypowiada się, czy jest ona wystarczająca do usunięcia proboszcza i czy mają być podjęte dalsze działania proceduralne.

Biskup nie jest skrepowany opinią proboszczów konsultorów. Ich głos ma walor jedynie doradczy. Gdyby nawet obaj proboszczowie byli zdania przeciwnego, biskup może podjąć dalsze działania zmierzające albo do usunięcia, albo do pozostawienia proboszcza w parafii.

W wezwaniu proboszcza do rezygnacji biskup sam określa czas użyteczny drugiego terminu, w którym proboszcz powinien zrezygnować. Biskup też określa termin, w jakim proboszcz może skorzystać z prawa do wyrażenia sprzeciwu.

* * *

Rozważania zmierzające do ukazania zakresu dyskrecjonalności władzy kościelnej przy usuwaniu proboszczów prowadzą do przyjęcia pewnych ustaleń. Ustalenia te bazują zarówno na negatywnym jak i pozytywnym podejściu do zasady swobodnego

³⁰ Por. *Commento al Codice di Diritto Canonico*, a cura di P. V. PINTO, Roma 1985, s. 1002, 1005; J. HERRANZ, *La giustizia amministrativa nella Chiesa dal Concilio Vaticano II al Codice del 1983*, w: *Ius Ecclesiae*, Roma 1990, vol. 2, n. 2, s. 445-446; J. KRUKOWSKI, dz. cyt., s. 172; T. PIERONEK, dz. cyt., s. 37-38.

³¹ Por. J. KRUKOWSKI, dz. cyt., s. 139.

Kan. 1741: „Causae, ob quas parochus a sua parocchia legitime amoveri potest, hae praesertim sunt...”

uznania, występującej w procesie tworzenia dekretu o usunięciu proboszcza z parafii. Podejście negatywne, to ukazanie etapów postępowania wyłączonych spod dyskrecjonalności; podejście pozytywne to wydobycie sfery dyskrecjonalnego działania władzy.

Z powyższych analiz wynika, iż wszystkie wymogi proceduralne stawiane przez prawodawcę kodeksowego potrzebne są jedynie w fazie przygotowawczej aktu administracyjnego. Wymogi te nie wkraczają wprost w fazę decyzyjną, w której zachodzi istotny moment dyskrecjonalności. Ocena zebranych informacji i wybór decyzji pozostawiony jest zawsze roztropności kompetentnej władzy kościelnej, prowadzącej postępowanie zmierzające do usunięcia proboszcza z parafii.

Interesujące może być również przeanalizowanie zakresu dyskrecjonalności przysługującej kościelnej władzy administracyjnej przy przenoszeniu proboszczów. Zagadnienie to przekracza jednak ramy niniejszego artykułu.

LA SFERA DELLA DISCREZIONE NEL ATTO DELLA RIMOZIONE DEL PARROCO

S o m m a r i o

Un ruolo importante del parroco nella vita della comunità ecclesiastica richiama le garanzie giuridiche anche dalla parte della stabilità d'ufficio. Nel orizzonte del attuale procedimento amministrativo, che spetta una rimozione del parroco, si mostra la sfera della libera discrezione nella promulgazione dei rispettivi atti giuridici. Lo sguardo sul tale procedimento dimostra la sfera quasi nascosta nelle azioni a volontà della autorità ecclesiastica amministrativa.